

GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY MA`NAVIYATGA QARSHI TAHDIDLAR

Jabborov Elbek Eshpo`latovich

O`zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi

Qashqadaryo akademik litseyi o`qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada globallashuvning milliy ma`naviyatimizga qanday tahdid solayotganligi haqida so'z borgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, integratsiya, fundamentalizm, shovinizm, fashizm.

Bugungi globallashuv sharoitida mamlakatimiz milliy manfaatlarini himoya qilish, xavfsizligi va barqarorligini ta'minlash, mustaqillikni mustahkamlash har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etib bormoqda. Bunday sharoitda davlatning ma'naviy-axloqiy negizlari, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, ma'naviy merosining mavqeyini saqlab qolishga erishish lozim. Zero, milliy davlatchiligimiz asoslarida milliy va umumbashariy qadriyatlar asosida shakllantirilgan fuqarolik jamiyatini rivojlantirish yotadi.

Globallashuv (lot. globus — shar, yer sayyorasi) — XX asrning ikkinchi yarmi — XXI asr boshida jahon taraqqiyotida shakllangan yangi umumsayyoraviy tartibotlar, davlatlar va kishilar o'rtasida o'zaro aloqalarning kengayishi, dunyo miqyosida axborot makoni, kapital, tovar hamda ishchi kuchi bozoridagi integratsiyalashuv, ommaviy madaniyat namunalari keng tarqalishi, axborot-mafkuraviy va diniy-ekstremistik xurujlar xavfining ortib borishini ifoda etuvchi tushuncha.

Shuningdek, bu tushuncha jahondagi mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohada o'zaro yaqinlashuvi, birlashuvi, voqea-hodisalarning bir mamlakat doirasidan chiqib, umuminsoniy miqyosga ega bo'lishi, butun yer sharini qamrab olishi bilan xarakterlanadi.

O'zbekistonning birinchi Prezidenti Islom Karimov globallashuv atamasiga quyidagicha ta'rif beradi: «Bugungi kunda har qaysi davlatning taraqqiyoti va ravnaqi nafaqat yaqin va uzoq qo'shnilar, balki jahon miqyosida boshqa mintaqa va hududlar bilan shunday chambarchas bog'lanib borayaptiki, biron mamlakatning bu jarayondan chetda turishi ijobiy natijalarga olib kelmasligini tushunish, anglash qiyin emas. Shu ma'noda, globallashuv bu — avvalo hayot sur'atlarining beqiyos darajada tezlashuvi demakdir».

Milliy ma'naviyatga qarshi tahdidlarning negizini umuminsoniy va milliy axloq, qadriyat, madaniyat, din va tarbiya asoslariga zid bo'lgan, inson shaxsining tubanlashuvi, ijtimoiy, ma'naviy-axloqiy me'yorlarga rioya etmaslik bilan bog'liq jarayonlar tashkil qiladi.

D.Vilkersonning fikricha, G'arb jamiyatida axloqiy buzuvchilik avj olib borayotganiga sabab kabel televideniyesi orqali g'ayriinsoniy illatlarning keng targ'ib etilayotganligida. Eng xatarlisi shundaki, G'arb mamlakatlari o'z dunyoqarashi, andozalari va hayot tarzini turli-tuman vositalar, xususan, g'oyaviy-mafkuraviy ta'sir orqali o'zga millat va xalqlar turmushiga tiqishtirishga urinmoqda.

Dunyo davlatlari, muayyan kuchlar, markazlar, shaxslar tomonidan o'z manfaatlarini g'oyaviy-mafkuraviy jihatdan ta'minlash, g'arazli maqsadlarni ko'zlab, mamlakati va o'zga davlat xalqi, ayniqsa, yoshlarini chalg'itish, ularning ongiga g'ayriinsoniy va g'ayriaxloqiy g'oya va qarashlarni singdirishga xizmat qiladigan usul va texnologiyalardan foydalangan holda turli tahdidlarni amalga oshiradi.

Shu bois g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarga nisbatan sergak, ogoh va hushyor bo'lib yashash mamlakatimiz manfaatlarini, milliy an'ana va qadriyatlarimizga yot g'oya va qarashlarning maqsad-muddaolarini teran anglash imkonini beradi, ayniqsa, yoshlarimizni bu kabi xavf-xatarlardan himoya qilish, ma'naviy tarbiya tizimini yanada takomillashtirish ma'naviy tahdidlarga qarshi kurashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Ma'naviy tahdidlar deganda tili, dini, e'tiqodidan qat'i nazar, har qaysi insonning erkin bo'lib yashashiga qarshi qaratilgan, uning aynan ruhiy dunyosini izdan chiqarish maqsadini ko'zda tutadigan mafkuraviy, g'oyaviy va information xurujlarni tushunamiz.

Shuningdek, ma'naviy tahdidlar vayronkor kuchlarning o'z moddiy, siyosiy manfaatlarini ko'zlagan holda har xil markazlar tomonidan biron bir mamlakatga nisbatan ichkaridan yoki tashqaridan turib bevosita amalga oshiriladigan ma'naviy buzg'unchilikning muayyan shaklidir. Ular o'z maqsadlariga erishish uchun har qanday usullardan, odamlarning ma'naviy-ruhiy hissiyotlari, milliy tuyg'ulari, har qanday jamiyatda mavjud ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy muammolardan, shuningdek, zamonaviy texnologiya, telekommunikatsiya, OAV, Internetdan ustalik, g'irromlik, noxolislik bilan foydalanishga harakat qiladi.

Ma'naviyatga qarshi qaratilgan har qanday tajovuz, tahdid o'z-o'zidan mamlakat xavfsizligi, uning milliy manfaatlarini, jismonan va ma'nan sog'lom avlod kelajagini ta'minlash yo'lidagi jiddiy xatarlardan biriga aylanishi va oxir-oqibatda jamiyatni inqirozga olib kelishi mumkin.

TAHDIDLAR:

1) **ICHKI TAHDIDLAR:** Loqaydlik, qonunga rioya etmaslik, sotqinlik, mahalliychilik, korrupsiya, boshqalarni mensimaslik, xasad, sotqinlik, befarqlik, mas'uliyatsizlik va h.k.

2) **TASHQI TAHDIDLAR:** Fundamentalizm, shovinizm, fashizm, «ommaviy madaniyat», yot g'oya va mafkuralar, g'oyaviy bo'shliq, ma'naviy va

axloqiy tubanlik, axloqiy buzuqlik va zo‘ravonlik, egotsentrizim, narkobiznes, separatizm, irqchilik, milliy-ma’naviy qadriyatlarga bepisandlik bilan qarash va h.k.

Globalashuv jarayonlari ilm, fan-texnika, iqtisodiyot va boshqa sohalar bilan bir qatorda, davlat boshqaruvini demokratlashtirish masalasiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Globalashuv jarayonlari natijasida milliy o‘zlikka xavf soluvchi multimadaniyat kirib keldi. Endilikda uning ta’siri ostida har bir millatga xos bo‘lgan xususiyatlar umumiy madaniyat bilan qorishib ketmoqda. Eng achinarlisi, uning ta’siriga yoshlar tushib qolmoqda.

Bugungi kunda mamlakatimizda jamiyatning ma’naviy-axloqiy yuksalishi, fuqarolar, xususan, yosh avlodning ma’naviy-axloqiy kamoloti masalasiga katta e’tibor qaratilib, bu yo‘nalishdagi ishlarning ko‘lamini yanada kengaytirishda aniq maqsad va vazifalar belgilandi. Davlat va jamiyatning uzviy hamkorligida ishlab chiqilgan bu yo‘nalishdagi dasturlar, chora-tadbirlar natijasida, avvalo, o‘zlikni anglash, tarixiy va milliy qadriyatlar, qadimiy urf-odat va an’analarimizni tiklash va ularni yanada boyitish, ajdodlarimiz ruhiga hurmat va ehtirom ko‘rsatish, tarixiy obidalar va qadamjolarining qayta tiklanishi va, eng muhimi, milliy istiqloq g‘oyasiga asos solinishidek qator ijobiy ishlar amalga oshirildi.

Globalashuvning ijobiy va salbiy tomonlari:

1) **Globalashuvning ijobiy tomoni:** Davlatlar va xalqlar o‘rtasida integratsiya va hamkorlik aloqalari kuchaymoqda, kapital, tovarlar erkin harakati uchun katta qulayliklar yaratib berilmoqda, zamonaviy kommunikatsiya va axborot texnologiyalari, ilm-fan yutuqlari tezlik bilan tarqalmoqda, qadriyatlar umuminsoniy negizda uyg‘unlashmoqda. Shu bilan birga, sivilizatsiyalararo muloqot yangicha sifat kasb etmoqdaki, buning natijasida ekologik ofatlar paytida o‘zaro yordam ko‘rsatish imkoniyatlari ortib bormoqda va h.k.

2) **Globalashuvning salbiy tomoni:** Insoniyatni o‘zaro ziddiyatlar girdobiga olib boruvchi, ma’naviyatni qashshoqlashtiruvchi, oxir-oqibatda uni og‘ir fojialarga olib boruvchi yangi «qadriyatlar» shakllanishiga olib kelmoqda. Bugungi kunda dunyodagi turli mintaqa alqlarining ongi va qalbi turli g‘oyalarni singdirish maydoniga, mafkuraviy poligonga aylantirilmoqda. Markaziy Osiyoda diniy ekstremizm va fundamentalizmni keng tarqatish borasida olib borilayotgan qo‘poruvchilik harakatlari kuchayishiga olib keldi va h.k.

Adabiyotlar:

1. I.A.Karimov “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” T.: “Ma’naviyat”, 2008.
2. Sayfiyeva. S “Globalashuv jarayonining ijtimoiy hayot sohalariga ta’siri”. T.: “Falsafa va huquq”, 2006.